

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ” - БИТОЛА

**АНЕКС
НА
Б И Л Т Е Н**

Бр. 438

ГОДИНА XXXVIII, Битола, 27.02.2018 година

Издание на Универзитетот „Св. Климент Охридски”- Битола

Одговорен уредник

М-р Офелија Христовска
Генерален секретар

Редакциски одбор

Проф. д-р Виолета Маневска, проректор
Факултет за информатички и комуникациски
технологии-Битола

Проф. д-р Светлана Николоска, проректор
Факултет за безбедност-Скопје

Проф. д-р Елизабета Бахтовска, проректор
Технички факултет-Битола

Проф. д-р Марјан Ангелески, проректор
Економски факултет-Прилеп

Д-р Елена К. Ристоска, советник

Уредник

Д-р Елена К. Ристоска

Умножено на електронски печатар на Универзитетот
“Св. Климент Охридски” – Битола

СОДРЖИНА

ФАКУЛТЕТ ЗА ТУРИЗАМ И УГОСТИТЕЛСТВО - ОХРИД

Извештај од Комисијата за оценка на докторската дисертација на кандидатот м-р Љубе Никлески	1
--	---

**ДО
НАСТАВНО-НАУЧНИОТ СОВЕТ НА
ФАКУЛТЕТОТ ЗА ТУРИЗАМ И
УГОСТИТЕЛСТВО - О Х Р И Д**

Со одлука на Наставно - научниот совет на Факултетот за туризам и угостителство - Охрид, бр. 02-674/3-10.1 од 30.11.2017 година, е формирана Комисија за оценка на докторската дисертација под наслов

**ЦАРИНСКА ЗАШТИТА НА ЗЕМЈОДЕЛСКО ПРЕХРАНБЕНИОТ СЕКТОР ВО
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

поднесена од кандидатот М-р Љубе Никлески.

По внимателното проучување на текстот на дисертацијата, Комисијата во состав:

1. Проф. д-р Гордана Речкоска
2. Проф. д-р Јованка Билјан
3. Проф. д-р Александар Трајков
4. Проф. д-р Данијела Милошоска
5. Проф. д-р Ангела Василеска

на Наставно - научниот совет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација под наслов **Царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија**, изработена од кандидатот М-р Љубе Никлески претставува самостоен научен труд во кој е обработена царинската заштита на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија.

Преку теоретски и апликативни истражувања, кандидатот М-р Љубе Никлески успеал умешно да обработи современа тема која се однесува на важна гранка од стопанството на Република Македонија.

Концепциската поставеност на докторскиот труд е во целосна согласност со поставената цел и задачи и се состои од следниве тематски подрачја:

Вовед**Дел I Теоретски дел****Глава I Стапки на номинална, реална и ефективна трговска заштита****Глава II Трговска либерализација на земјоделско прехранбениот сектор****Глава III Земјоделско прехранбениот сектор по номенклатурата на царинската тарифа****Глава IV Надворешно трговската размена со земјоделски производи во Република Македонија****Глава V Стандарди за безбедност на земјоделските производи****Глава VI Структура на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија****Дел II Емпириско истражување****Глава VII Ниво на царинска заштита во земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија****Глава VIII Остварени приноси по земјоделски култури****Заклучни согледувања**

Докторската дисертација е поделена во вовед, два дела со осум глави и заклучни согледувања.

Првата глава е фокусирана на концептот на царинската заштита. Царинската заштита ги објаснува основните концепти на номиналната, реалната и ефективната царинска заштита, нивното значење во економијата, постапката за пресметување и факторите кои треба да се стават во врска пред да се квантифицираат податоците. Номиналната царинска заштита, како појдовна точка при пресметување нето ефективна царинска заштита, претставува царина на увоз на готови производи која ја изразува царинската стапка спрема постоечката царинска тарифа на вредноста на увозот на добра.

Во првата глава се објаснети стапките на номинална, реална и ефективна царинска заштита. Нивото на стапките на реална царинска заштита се утврдува врз основа на вредноста на наплатените царини и вредноста на вкупно остварениот увоз. Стапката на простата номинална царинска заштита се пресметува кога збирот на царинските стапки се подели со бројот на тарифните ставови. Пондерираната номинална царинска заштита претставува царина на увоз на готови производи која ја изразува царинската стапка спрема постоечката царинска тарифа на вредноста на увозот на добра. Ефективната царинска заштита поаѓа од концептот на додадена вредност, односно од заштитата на делот од вредноста на стоката додадена во одредена фаза на производство во одреден

сектор. Затоа стапките на ефективна царинска заштита уште се нарекуваат и стапки на додадена вредност.

Втората глава ги елаборира основните концепти и придобивки од трговската либерализација на стоки и услуги. Секоја пазарно ориентирана земја вклучена во економските односи води политика на заштита на домашното стопанство со утврдување на царини на стоките и услугите. Концептот на надворешно трговска либерализација е токму намалување и укинување на царините и нецаринските ограничувања на трговијата. Заедничката земјоделска политика има за цел да обезбеди конкурентно земјоделство и производство на храна и секако дека има свој импакт врз либерализацијата на земјоделските производи.

Третата глава е посветена на местото и улогата на земјоделско прехранбениот сектор во номенклатурата на царинската тарифа. Царинската номенклатура се дефинира како список на производи кои се класифицирани согласно одредени принципи и системи. Согласно техничко - технолошкиот процес и развојот на светската трговија, хармонизирианиот систем редовно се прилагодува и надоградува со цел да одговара на потребите на повеќето земји во светот со што се овозможува негова широка примена. Производите од земјоделско прехранбениот сектор во царинската тарифа се распоредени од 01-24 глава, оддели I-IV. Во оваа глава се таксативно наведени земјоделско прехранбени производи и нивната царинска стапка уредени согласно Законот за царинска тарифа на Република Македонија, Сл. весник на Република Македонија.

Четвртата глава од докторската дисертација се однесува на надворешно трговската размена со земјоделски производи на Република Македонија. Во оваа глава се дадени статистички показатели за вредноста на увозот на земјоделско прехранбени производи во Република Македонија за период од 2014-2017 година. Најпрвин се дадени вредности добиени со наплата на царински давачки од увоз на земјоделски производи за наведениот период. Во продолжение се детално прикажани флукуациите на секој производ поединечно за наведениот период и тоа: овошје за јадење, кори од агруми или дињи и лубеници (08), зеленчук, корења и грутки за јадење (07), кафе, чај, мате чај и мирудии (09), разни производи за исхрана, млеко и производи од млеко, живински птичји јајца, природен мед, јастиви производи од животинско потекло, неспомнати ниту опфатени на друго место (04), шеќер и производи од шеќер (12), преработка од месо риби, черупкари и мекотелци или други водени безрбетници (16), месо и други кланични производи за јадење (02), тутун и производи за замена на тутун (24).

Петтата глава од докторската дисертација се однесува на безбедноста на храната. Во Република Македонија во работата на земјоделските претпријатија е воведен интегрален пристап кон квалитетот на производите означен како ISO стандарди.

НАССР системот е задолжителен и имаат обврска да го имплементираат сите производители на храна, додека ISO стандардите, BRC и IFC стандардите се факултативни и зависат од волјата и операторите на храна. Во четвртиот дел исто така е елабориран квалитетот на примарните сировини кој ја изразува релацијата трошок - квалитет на

примарните суровини, меѓу производите, критериуми за стабилизација на крајните производи, интерната контрола, ознаките на стоката и амбалажата. Во овој дел исто така се детално елаборирани ISO стандардите, IFS стандардите, стандардите за добра земјоделска пракса, ВГО стандардите и системот на контрола на надзорниот ланец.

Шестата глава се однесува на структурата на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија. По пат на користење на податоци од страна на Државен завод за статистика на Република Македонија утврдено е процентуална стапка на граѓани кои се занимаваат со земјоделство од вкупниот дел на вработени, процентуалното учество во на земјоделско прехранбените производи од вкупниот “колач” на производи кои се премет на увоз - извоз, бројот на мали, наспроти бројот на големи земјоделски стопанство и оженаните површини се претставени во графикон, со цел да се увиди присуството на секоја култура одделно.

Дел II Емпириско истражување содржи два дела. Едниот дел од истражување се однесува на нивото на царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор, а еден дел од истражувањето се однесува за остварените приноси по земјоделски култури

Седмата глава ги содржи сопствените истражувања и пресметки за нивото на царинска заштита во земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија

Од дадените пресметки се гледа дека стапките на проста и пондерирана номинална царинска заштита се повисоки од стапките на реална царинска заштита во земјоделско прехранбениот сектор. Од добиените податоци за проста и пондерирана номинална царинска стапка се гледа дека пондерираната номинална стапка е пониска од простата номинална царинска стапка, што упатува на фактот дека во периодот од 2014 - 2017 година во Република Македонија вредноста на увозот на стоките од тарифните ставови на царинската тарифа со пониски царински стапки е поголема од вредноста на увозот на стоките распоредени во тарифни ставови за кои е пропишана поголема царинска стапка.

Осмата глава ги содржи истражувањата за остварени приноси по земјоделски култури. Според добиените податоци евидентно е дека приносот на земјоделски култури во периодот 2006 - 2016 година кај поголем дел култури е зголемен и тоа кај пченицата, оризот, сончогледот, тутунот, домотот, пиперките и грозјето, а кај останатите култури како пченка и шеќерна репа стагнира приносот по хектар. Од добиените податоци може да се заклучи дека приносот на земјоделски производи има тенденција на зголемување секоја година почнувајќи од 2006 година па натаму.

Заклучни согледувања

Нивото на царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија има позитивно влијание врз зголемувањето на домашното земјоделското производство и истото е од големо значење на микро економски и макроекономски.

Номиналната и реалната царинска заштита влијаат на увозот на земјоделски производи на тој начин што со нивно намалување се зголемува увозот на земјоделски

производи и обратно. Нивото на номиналните царински стапки треба пред се да ги изразуваат заштитните и развојните функции врз домашното стопанство.

Со анализа на добиените податоци за проста и пондерирана номинална царинска стапка се гледа дека пондерираната номинална стапка е пониска од простата номинална царинска стапка, што упатува на фактот дека во периодот од 2014 - 2017 година во Република Македонија вредноста на увозот на стоките од тарифните ставови на царинската тарифа со пониски царински стапки е поголема од вредноста на увозот на стоките распоредени во тарифни ставови за кои е пропишана поголема царинска стапка, што влијае на зголемување на увозот од земјоделско прехранбениот сектор.

Резултатите од ова истражувањето покажаа дека дел од суровините во земјоделско прехранбениот сектор имаат повисоко ниво на заштита од производите со повисок степен на финализација од овој сектор. Тоа покажува дека ваквото ниво на царинска заштита негативно влијае на конкурентноста на домашните производи од земјоделско прехранбениот сектор кои се со повисок степен на финализација. Овие сознанија мора да се имаат во вид при креирање на трговската, царинската и земјоделската политика во нашата земја со цел да се подобри конкурентноста на домашните деловни субјекти од овој стопански сектор.

Фундаментален придонес оваа докторска дисертација би имала и во нејзината практична примена во вкупната царинска политика на Република Македонија во областа на земјоделството и прехранбениот сектор.

ОЦЕНКА И ПРЕДЛОГ

Изработката на докторската дисертација под наслов **Царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија** претставува сериозен обид да се утврди потребното ниво на царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор.

Преку теоретски и апликативни истражувања, кандидатот М-р Љубе Никлески успеал мошне умешно да обработи современа тема која се однесува на важна гранка од стопанството на Република Македонија.

Поаѓајќи од извршените истражувања, кандидатот М-р Љубе Никлески преку методолошка рамка продуцира резултати кои се директно апликативни врз националните стратегии и законската регулатива, пред се мисли на Царинскиот Закон и Законот за Царинската тарифа во поглед на деловите кои се однесуваат на земјоделските производи и увозот на прехранбените производи.

Врз основа на претходно изнесените сознанија и образложение, Комисијата едногласно смета дека докторската дисертација под наслов Царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија, во целост ги задоволува критериумите и барањата со кои се дефинира успешно изработена докторска дисертација и дека кандидатот успеал да реализира квалитетен и оригинален научно - истражувачки труд.

Врз основа на тоа, Комисијата му предлага на Наставно - научниот совет на Факултетот за туризам и угостителство во Охрид да го прифати овој извештај и да закаже јавна одбрана на докторската дисертација под наслов **Царинска заштита на земјоделско прехранбениот сектор во Република Македонија**, изработена од кандидатот **М-р Љубе Никлески**.

ЧЛЕНОВИ НА КОМИСИЈА

Охрид, 26.02.2018 год.

1. Проф. д-р Гордана Речкоска
2. Проф. д-р Јованка Билјан
3. Проф. д-р Александар Трајков
4. Проф. д-р Данијела Милошоска
5. Проф. д-р Ангела Василеска